

M A G N U S S O N

Endast per e-post till svea.avd6@dom.se

Mål P 6338–21

AB Gröna Lunds Tivoli m.fl. ./ Förbundet för Ekoparken m.fl.

Mark- och miljööverdomstolen har genom aktbil. 84 förelagt Aktiebolaget Gröna Lunds Tivoli ("Gröna Lund") att slutföra sin talan i mål P 6338–21. Gröna Lund kommer därför nedan att framföra en reflektion över vilka överväganden som ifrågavarande mål är förenat med, vilka omständigheter som därvid ska beaktas och slutligen vilken utgång målet ska få.

Om inget annat anges används samma definitioner som i överklagandeskriften, aktbil. 1.

SKA DETALJPLANEN FÖR SKEPPSHOLMSVIKEN 6 FASTSTÄLLAS?

Målet som nu ska avgöras rör frågan om detaljplanen för Skeppsholmsviken 6 på Djurgården i Stockholm ska fastställas eller upphävas. I förlängningen är detta en fråga om den byggnation som detaljplanen medger ska tillåtas eller inte. Frågan kan framstå som förhållandevis enkel på pappret. Skälet till att denna fråga förts ända upp till Mark- och miljööverdomstolen är dock det motsatta. Detta mål är förenat med svåra överväganden och jämfört med det hav av vägledande avgöranden som finns att tillgå i andra prövningar framstår tillgången till vägledning i ifrågavarande mål på sin höjd som en pöl.

Orsaken till de många övervägandena beror på att detaljplanen är belägen inom riksintresset Nationalstadsparken. Detta innebär att ny bebyggelse enbart får komma till stånd om det kan ske (1) utan *intrång i parklandskap eller naturmiljö* och (2) utan att det *historiska landskapets natur- och kulturvärden skadas*. Inte heller dessa frågor är dock förenade med något lättvindigt svar. Vad utgör ett intrång och när skadas ett kulturvärde?

Utvecklingen av Djurgården

Det skydd som Nationalstadsparken erhåller genom lag kan i vissa sammanhang betraktas som motsägelsefullt. Med sin mångåriga historia och tidstypiska arkitektur är Djurgården ett kulturellt nav i Nationalstadsparken och det framhålls därför i

STOCKHOLM
Hamngatan 15, P.O. Box 7413
SE-103 91 Stockholm, Sverige
T. +46 8 463 75 00 F. +46 8 463 75 10
stockholm@magnussonlaw.com

GÖTEBORG
Stora Nygatan 29
SE-411 08 Göteborg, Sverige
T. +46 31 755 20 00
gothenburg@magnussonlaw.com

SIMPLIFYING MATTERS

PG Magnusson Advokatbyrå AB, a law firm regulated by the Swedish Bar Association, Corp. Reg. No. 556716-0824, Registered Office: Stockholm, Sweden

Länsstyrelsens Vård- och utvecklingsplan att; *"Området ska vidareutvecklas med utgångspunkt från traditionen som nöjesområde, den unika miljön med blandningen av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, parker, äldre träd, vatten och ett rikt djurliv"*. Evenemangsparken, d.v.s. den del av Djurgården som Gröna Lund är beläget inom uttrycks i Översiktsplanen vidare utgör ett av Stockholms viktigaste besöks- och turistmål vars utveckling utgör en förutsättning för att bibehålla områdets attraktivitet, samt att området därmed är särskilt lämpligt att vidareutveckla som den nöjes- och lustpark den varit under mer än hundra år.

Sett utifrån Evenemangsparkens långa nöjes- och kulturtradition utgör Gröna Lund onekligen en av de mest tongivande och sedan länge etablerade delarna av såväl Evenemangsparken som av Djurgården i ett större perspektiv. Gröna Lund har under en mycket lång tid bidragit till det blandade kultur- och nöjesutbud som Evenemangsparken utgörs av och medfört att ett stort antal besökare årligen väljer att besöka Nationalstadsparken. Genom sina gamla anor och sitt eget inneboende kulturella värde utgör Gröna Lund således en sådan del av Evenemangsparken som tillsammans med övriga inrättningar i Evenemangsparken ska tillåtas utvecklas för att bibehålla områdets attraktivitet.

Samtidigt som byggnation i Nationalstadsparken ska undvikas ska alltså Djurgården i allmänhet och Evenemangsparken i synnerhet, vidareutvecklas i den historiska nöjesanda som råder i området. För att undvika motsättningar mellan skyddet för naturvärden inom Nationalstadsparken och ambitionen att samtidigt utveckla de kulturella värdena på Djurgården har den rättsliga lösningen varit att uppställa ett lagskydd som inte är absolut. Verksamheter som bidrar till Djurgårdens kultur- och nöjesliv, så som Gröna Lund, får alltså utvecklas om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan skada på natur- och kulturvärden. Under dessa förutsättningar tillåts alltså sådan förnyelse och vidareutveckling av Nationalstadsparken som Översiktsplanen och Vård- och utvecklingsplanen beskriver. Det finns med detta sagt skäl att mer konkret fråga sig vilka som utgör de praktiska ramarna för en vidareutveckling av Nationalstadsparkens verksamheter, i förhållande till de begränsningar som den bakomliggande skyddslagstiftningen uppställer.

Vad utgör ett intrång i parklandskap eller naturmiljö?

Miljöbalkens reglering till skydd för Nationalstadsparken syftar till att ge ett långsiktigt skydd åt Nationalstadsparkens natur- och kulturvärden. Förbudet mot intrång i parklandskap eller kulturmiljö uppställs därmed till undvikande av att dessa värdens fysiska utbredning minskas över tid. Det är mot bakgrund av detta syfte som det i förarbetena förtydligas att byggnadsområden inom Nationalstadsparken inte får

utvidgas, men väl kompletteras så länge kompletteringarna inte medför skada på områdets natur- och kulturvärden.

Domstolen ställs här inför ytterligare två komplexa frågor; *vad skiljer utvidgning från komplettering* och *vad är ett byggnadsområde*?

Det bör i sammanhanget nämnas att den av detaljplanen berörda fastigheten Skeppsholmsviken 6 i dagsläget nästan uteslutande utgörs av en parkeringsplats. Den berörda fastigheten, likväl som omkringliggande fastigheter, är alltså redan idag *bebyggda*. Av denna anledning är det mark- och miljödomstolens tydliga uppfattning att det område som ifrågasatt detaljplan berör varken utgör parklandskap eller naturmiljö.

Likväl tycks dock mark- och miljödomstolen mena att detaljplanen faktiskt medför *intrång i parklandskap eller naturmiljö* med hänvisning till att detaljplanen innebär en otillåten utvidgning av ett befintligt *byggnadsområde* snarare än en tillåten komplettering av ett sådant. Detta trots att detaljplanen inte medför att vare sig parklandskap eller naturmiljö faktiskt tas i anspråk. Det är dock inte med hänvisning till att Gröna Lunds *byggnadsområde* ska expandera som mark- och miljödomstolen gör denna bedömning, utan snarare med hänvisning till att Gröna Lunds *verksamhet* ska expandera. Domstolen menar alltså att en otillåten utvidgning grundar sig i den fysiska utbredningen av befintliga *verksamheter* oaktat om dessa tar parklandskap eller naturmiljö i anspråk. Därigenom tar alltså mark- och miljödomstolen avstamp i en felaktig tolkning av det rättsliga skydd som Nationalstadsparken åtnjuter.

Det ska i förhållande till ovanstående återigen nämnas att den rättsliga regleringen förbjuder intrång i *parklandskap* eller *naturmiljö* vilket i förarbetena utvecklas i termer av att *byggnadsområden* inte får utvidgas utan enbart kompletteras. Det otillåtna förfarandet som lagen vill förhindra måste alltså förstås som den situation då ett redan exploaterat område rent rumsligt förstoras på bekostnad av oexploaterat parklandskap eller naturmiljö. Det är alltså oväsentligt om detaljplanen medger att Gröna Lunds *verksamhet* utökas rent fysisk så länge sådan *utvidgning inte sker in i ett parklandskap eller en naturmiljö*.

Som belysts ovan är såväl den berörda fastigheten Skeppsholmsviken 6 som angränsande fastigheter idag redan bebyggda och saknar därför både parklandskap och naturmiljö. Majoriteten av fastigheter inom Evenemangsparken, däribland Skeppsholmsviken 6, utgörs alltså av *byggnadsområden*. Innebörden av att anta den ifrågasatt detaljplanen är alltså att ett redan befintligt byggnadsområde *anpassas genom förändrad användning på ett sätt som i högre grad harmoniserar med*

områdets historiska förankring och den utvecklingsambition som uttrycks i såväl Översiktsplanen som Vård- och utvecklingsplanen. Däremot kommer inte detaljplanen medföra att ett redan bebyggt område utvidgas på bekostnad av parklandskap eller naturmiljö varför det inte heller föreligger något intrång i vare sig parklandskap eller naturmiljö.

Vad utgör skada på Nationalstadsparkens natur- och kulturvärden?

Den andra delen av bedömningen av en detaljplans tillåtlighet består i frågan om den planerade byggnationen medför skada på Nationalstadsparkens natur- och kulturvärden, varav det i synnerhet är det senare som aktualiseras inom ramen för ifrågavarande process. Även denna fråga kan uppfattas som oproblematiske men vållar i realiteten ofta problem med hänsyn till dess subjektiva karaktär. Vad som från en vinkel kan betraktas som en skada, kan från en annan vinkel tvärtom betraktas som en faktor som bidrar till och ökar Nationalstadsparkens kulturvärden.

En rimlig utgångspunkt bör vara att identifiera vilka kulturella värden det är som omfattas av skyddet. Det är i detta hänseende knappast svårt att konstatera att Evenemangsparken innefattar flertalet storslagna konstruktioner vilka sedan lång tid tillbaka utgjort ett stående inslag i upplevelsen av Djurgården. Bland dessa vittnar Gröna Lund – genom sina gamla anor – om platsens långa tradition av nöjesområde vars kulturella värde vuxit fram och utvecklats i samklang med övriga inrättningar i Evenemangsparken. Det råder därmed knappast någon tveksamhet kring att Gröna Lund utgör en integrerad del av de värden som tillsammans utgör Nationalstadsparken. Detta försvårar onekligen den skadebedömning som domstolen har att göra eftersom det inte är möjligt att uppställa Gröna Lund och övriga kulturella värden som motsatta intressen eller att helt och hållet bortse från Gröna Lunds eget kulturvärde i Nationalstadsparken vid en bedömning av påverkan på densamma.

Trots det ovanstående lämnas Gröna Lunds historiska förankring, liksom det faktum att Gröna Lund sedan lång tid tillbaka utgör ett folkligt och viktigt besöks- och turistmål på platsen därhän när mark- och miljödomstolen bedömer detaljplanens skada på Nationalstadsparken. Bedömningen centreras i stället uteslutande kring hur det utbyggda nöjesfältet kommer påverka landskapsbilden och andra vyer från och av Nationalstadsparken baserat på ett yttrande inhämtat från Riksantikvarieämbetet. Även med denna utgångspunkt är det dock svårt att ur mark- och miljödomstolens dom utröna *vad skadan består i och vilka värden det är som skadas.*

Gröna Lund har med hjälp av Tyréns fördjupade analys av påverkan och vyer grundligt illustrerat och redogjort för hur tillkommande byggnation kommer inverka rent visuellt

på Nationalstadsparkens kulturvärden. Trots detta har det inom såväl ifrågavarande domstolsprocess som i medier florerat flertalet andra illustrationer som anges visa den byggnation som detaljplanen medger. Beklagansvärt nog återger dessa illustrationer *inte* en korrekt eller ens detaljplaneenlig bild av vad detaljplanen medger varken avseende attraktionernas utbredning, utformning och höjd eller avseende den grönskande fasad som syftar till att skapa en enhetlighet med resterande delar av Nationalstadsparken.

För den som nogsamt följt planprocessen framstår det närmast som uppenbart att ifrågavarande detaljplan otaliga gånger diskuterats, granskats och reviderats i syfte att begränsa både det visuella intrycket av nöjesfältet och den faktiska utbredningen av detsamma på både höjden och bredden. Staden har löpande under planprocessen tagit stor hänsyn till kulturvärden och riksintressen samt under processens gång minskat bland annat tillåtna höjder i samråd med Länsstyrelsen till den grad att Länsstyrelsen konstaterat att planen inte kan anses leda till påtaglig skada på riksintresset eller skada på Nationalstadsparken. Den detaljplan som Mark- och miljööverdomstolen nu har att bedöma tillåtligheten av är följaktligen minutiöst utformad med beaktande av både byggnationens placering, höjd, utbredning, färgsättning och dess genomsiktighet på ett sätt som resulterar i att skada varken uppkommer på riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården eller på Nationalstadsparken. Tack vare det omsorgsfulla och lyhörda arbete som resulterat i den slutliga detaljplanen rådde det inom staden en sällan skådad politisk enighet i samband med att planen antogs. Det är mot denna bakgrund beklagligt att detaljplanens kritiker medvetet eller omedvetet finner det nödvändigt att ta till planstridiga fabriceringar i syfte att förmedla en kraftigt förvrängd bild av det synintryck som kan förväntas såväl från viktiga utsiktspunkter på Djurgården som från längre håll.

Utifrån de planenliga illustrationer som presenterats under domstolsprocessen är det svårt att förstå *på vilket sätt* och *på vilka kulturella värden* som mark- och miljödomstolen, genom hänvisning till det yttrande som inhämtats från Riksantikvarieämbetet, menar att skada uppkommer genom antagande av detaljplanen. Denna motivering är inte minst av betydelse i förhållande till det omfattande handlingsutrymme som kommuner har vid antagande av detaljplaner genom det kommunala planmonopolet.

Det är först sedan en plan antagits som det ankommer på Länsstyrelsen att tillvarata statens intressen och upphäva sådana planer som åsidosätter eller inte i tillräckligt hög grad tillgodoser statliga intressen så som riksintressen och andra områdesskydd. Vad som utgör en skada på Nationalstadsparken är således inte enbart en "ren" skadebedömning utan även en bedömning av i vilken mån staten ska tillåtas inskränka

det kommunala planmonopolet. I förevarande fall har Länsstyrelsen beslutat att inte upphäva detaljplanen. Det får alltså förstås vara *statens* uppfattning att det inte föreligger skada på Nationalstadsparken.

Oaktat den bedömning som Länsstyrelsen gör finns det inget formellt hinder mot att domstolen gör en annan bedömning även om skäl för sådan avvikelse sällan föreligger. Inte heller föreligger det något hinder mot att, på så sätt som gjorts inhämta yttranden från exempelvis Riksantikvarieämbetet och väga in detta i den slutliga skadebedömningen. Eftersom skadebedömning som domstolen har att göra även är en bedömning av i vilken mån staten ska tillåtas inskränka det kommunala planmonopolet är det dock av synnerlig vikt att det med tydlighet beskrivs på vilket sätt detaljplanen skadar de kulturvärden som Nationalstadsparken besitter. Utöver denna rättssäkerhetsaspekt är en utförlig redogörelse för varför Länsstyrelsens bedömning ska frångås även central med hänsyn till att övriga instanser inte kan förväntas ha den insikt i planprocessen och detaljplanen som Länsstyrelsen har.

Olyckligtvis saknas både tydlighet kring varför Nationalstadsparkens kulturella värden skulle skadas och varför Länsstyrelsen gör en felaktig bedömning i Riksantikvarieämbetets yttrande. Genom att så när som på okommenterat basera sin dom på detta yttrande föreligger därmed dessa brister även i mark- och miljödomstolens dom. Vilken skada som mark- och miljödomstolen menar uppstår och vilka värden som skadas är därmed fortfarande okänt.

För att knyta samman säcken kan det konstateras att både Staden och Gröna Lund tillsett att detaljplanen utformats, kompletterats och reviderats med hänsyn till Nationalstadsparkens karaktär och dess kulturella värden på ett sätt som säkerställer att ingen skada uppstår på densamma. Den slutliga detaljplan som Mark- och miljööverdomstolen nu har att pröva medför därmed att ett område, som sedan länge slutat bidra till uppfyllandet av Nationalstadsparkens ursprungliga intentioner, vidareutvecklas i den traditionella andan som nöjesområde och förnyas på ett sätt som ökar Djurgårdens sammanvägda kultur- och naturvärden.

Med respekt för Djurgårdens grundläggande karaktär och kulturhistoriska värden innebär detaljplanen förbättrade möjligheter för den bredare allmänheten att avnjuta en av Stockholms vackraste platser. Genom tillskapandet av ett sammanhängande gångstråk ända från Junibacken till Gröna Lund medför planförslaget att både besökare som färdas till fots och besökare som anländer via färja ges möjlighet att ta del av Djurgårdens strandremsa i betydligt högre utsträckning än vad som är fallet i dagsläget. Antagande av planen skulle onekligen innebära att Gröna Lund kan utvecklas till ett än intressantare besöksmål. Detaljplanen syftar emellertid inte enbart till att öka Gröna

Lunds attraktivitet utan till att, genom ökad allmän tillgänglighet, försköna Evenemangsparken och skapa ett kulturellt mervärde även för andra besöksmål på Djurgården med lång historia och höga kulturvärden.

Gröna Lunds placering vid Djurgårdens västra strand är - och har under lång tid varit - en accepterad och etablerad del av Djurgården, Stockholm och stadens siluett. Detta gör det naturligt att ytterligare utveckla området på sådant sätt som beskrivs i både Översiktsplanen och Vård- och utvecklingsplanen. På vilken annan plats inom Nationalstadsparken skulle det passa sig bättre att utveckla Djurgårdens attraktivitet som evenemangspark än *inom det område som i Översiktsplanen är utpekad så som särskilt lämplig för sådan utveckling?*

Utifrån vad som nyss framförts är det Gröna Lunds uppfattning att det saknas rättslig grund för att upphäva detaljplanen varför planen ska fastställas av Mark- och miljööverdomstolen.

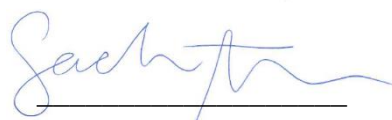

Göteborg den 28 april 2022

MAGNUSSON ADVOKATBYRÅ

Märten Tagaeus
Advokat

Sascha Andersson
Biträdande jurist